

ישיבת עזרת

שנת הקהל

פרשת בחר-בזמתי • גליון 180 • התשפ"ג

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורק

הדרך לאיכות חיים

מההוראות בפּרשתנו (פרשת בהר) – אסור אונאה בממון ובדברים; אונאת ממון (כה, יד) "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, אל תונו איש את אחיו". ופרש רש"י, "זו אונאת ממון". ואונאת דברים (כה, יז) "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלקיך כי אני ה' אלקיכם". ופרש רש"י, "ולא תונו איש את עמיתו – כאן הזהיר על אונאת דברים; שלא יקניט איש את חברו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ. אם תאמר, מי יודע אם נתפונתי לרעה? לכה נאמר: ויראת מאלקיך – היודע מחשבות, הוא יודע. כל דבר המסור ללב, שאין מכיר אלא מי שהמחשבה בלבו, נאמר בו ויראת מאלקיך". אמרו חז"ל (בבא מציעא נח ע"ב) "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נאמר בו ויראת מאלקיך, וזה לא נאמר בו ויראת מאלקיך. ורבי אלעזר אומר, זה בגופו וזה בממונו. רבי שמואל בר נחמני אמר, זה נתן להשבון וזה לא נתן להשבון" ראה שם עוד בחמרת הענין.

ולבאר משמעות וחמרת אונאת דברים, נביא מספר "פלא יועץ" (ערך הונאה) "ויש אונאת דברים, שהוא חמור מאונאת ממון, מה שאמרו (בבא מציעא נט ע"א) כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה. והוא נפרע על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו פרעון חזק. וגם בזה רבים פשלו, כי לא ידעו מהו אונאת דברים. והכלל הוא, שכל שמצער חברו בדבריו הוי אונאת דברים. וכדי לידע באיזה דברים מצטער חברו, יקים תמיד מאמר רבותינו זכרונם לברכה שאמרו (שבת לא ע"א) דעלך סני לחברך לא תעביד. ורבים מעמי הארץ זה דרפם כסל למו, שמצערים את חבריהם דרך שחוק וקלות ראש כדי להרבות שמחה של הוללות, והרי זה כמתלהלה היתה זקים (משלי כו, יח), וענוש יענש באפן שתהיה השמחה לתוגה נהפכת. ולפי חמור שבו צריך לעמד על המשמר הרבה, כי אדם עשוי להקפיד ולהרגיש ולהצטער אפלו על שיחה קלה שמדברין לו, והוא אינו מרגיש בצער חברו, וחושב בדא מאי אם אני מצער אותו בשביל שעשה עמי שלא כהגון, הדין עמי לצערו, ואם הוא דרך שחוק, אין כאן צער, כי כן דרפם של בני אדם, ולשחוק אמרתי מהולל. ומתוך כך אין איש נחם על רעתו, כי לא יחשב לו עון אשר חטא. אבל ראוי לדעת, כי לא התר לצער בדברים אפלו למי שצער אותו,

אם לא דרך תוכחת מגלה מאהבה, אבל אם עושה לנקם נקם הרי הוא עובר על 'לא תקם' (ויקרא יט, יח), ובנדאי שכשצותה תורה (שם כה, יז) שלא יונו איש את עמיתו לא הצרכה לצוות על עמיתו מבקש טובתו, דאטו בשופטני עסקינן, אלא אפלו אם צערו לא התר לשלם לעושה הרעה פרעתו. ואם הוא דרך שחוק, נמצא שעושה שחוק בדמו של זה והרי זה בכלל לצנות, שאמרו עליו (עו יח ע"ב) שתחלתו יסורין וסופו פליה. לכן יתא אדם זהיר מאונאת דברים, ובפרט מאונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה ענש אונאתה קרובה (כ"מ נט ע"א), ולעולם ישתדל שיהא רוח הבריות נוחה הימנו, וכזה יהיה רוח המקום נוחה הימנו".

לקחת את המסר הלאה

מצוות אלו – אסור אונאת דברים ואונאת ממון נאמרו בפּרשתנו, הנקראת בין פסח לעצרת. בלמים אלו מבפים את מותם של שנים עשר אלף זוגות תלמידי רבי עקיבא זיע"א שנפטרו במיתה קשה (עין יבמות סב ע"ב) בטוח זמן קצר זה [ומידי יום נערכו מאות הלניות, רחמנא ליצילן] ותלמידים אלו היו מפורים בארץ ישראל [ראה יבמות שם – מגבת ועד אנטיפרס ובמדרש פרשת חיי שרה (בראשית רבה סא, ג) "מעכו ועד אנטיפרס"]. ובעזיבתם היה העולם שמים מתורה. ואומר המדרש נסבת מותם היתה משום שלפי דגתם לא נהגו כבוד זה בזה. ולאחר פטירתם העמיד כמה תלמידים בודדים, לפי הגמרא חמשה – רבי מאיר, ורבי יהודה, רבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמוע, ולפי המדרש שבעה – גם רבי יוחנן הסנדלר ורבי אליעזר בן יעקב, ועין שם שגם רבי חנינא בן חכינאי ביניהם. וכעת, לאחר ל"ג בעמר, יש לזכר את הדברים שאמר רבי עקיבא לתלמידיו החדשים, אותם העמיד מחדש, כמובא במדרש שם, "בני, הראשונים לא מתו אלא שהיתה עיניהם צרה אלו לאלו תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם, עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה". נקח לדגמה הוראה נוספת בפרשה (כה, מו) "ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך". מצוה זו כוללת פרטים רבים בעניני עוסק ומעסיק (עין רמב"ם הלכות עבדים פ"א ה"ו) ובכלל בין אדם לחברו. והאדם נפגש עם הלכות אלו בכל צעד וצעד בחיים. וכתב רבינו יונה ב"שערי תשובה" (שער ג' אות ס) בבאור פסוק זה

מחפּר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

פסוק "זכרתי את בריתי יעקוב (פרשת בקורות), פרש"י ב-ה' מקומות נכתב מלא ואלהו חסר ב-ה' מקומות, לפי שיעקב נטל אות א' משמו של אלהו ערבון שיבא ויבשר גאלת בניו עכ"ל. וצריך עיון מהו הענין הזה של נטילת אות זו ולמה דוקא ה' פעמים, ומה אכפת לו ליעקב על זאת הבשורה ומה הפרש יש אם תבא הגאולה בלא הבשורה או עם הבשורה? וי"ל דאיתא בילקוט על פסוק "הנה אנכי שולח לך את אליה הנביא" אם אין ישראל עושים תשובה, אינם נגאלים, ואין עושים תשובה עד שיבא אליהו שנא' "הנה אנכי שולח" וכו', מה פתיב אחריו "והשיב לב אבות על בנים" עכ"ל. דש"מ דדוקא בשיבא אליהו ויבשרם שהגאולה קרבה לבוא אז יגל לכם בקרבם ומחמת שמחה זו יתעוררו נמי לעשות תשובה מאהבה, ומכ"ש שאליהו נמי ידבר על לבם וישיבם, אבל ל"א ה"א שיתעורר לבם על התשובה ובלא תשובה לא תבא הגאולה, ומ"ש יעקב נטל משבון מאליהו כדי שיבא ויבשר לישראל וישיב לב אבות על בנים, דהינו שיתעורר לבם לתשובה, והאי דנקט אות הו"א הניו לפי שידוע שבשביל עוונות ישראל בעוה"ר גרמו פרוד באותיות שם המיוחד ובפרט באותיות האחרונות שנתרקה ה"א מן הו"א והיינו דכתיב "ובפשעיהם שלחה אפקם", ובשמו של אליהו יש ג' אותיות השם והסרה ה"א האחרונה, ולכן יעקב נטל מופנו הו"א למשבון חמשה פעמים כמספר הו"א כדי שיע"י הבשורה והתשובה תחזר הו"א להתחבר עם הו"א ולא יהיה נראה בשמו של אליהו ג' אותיות השם בלי אות האחרונה, דהינו רחוק הו"א מהו"א ואע"פ שעדיין יש חצי השם לבד, לפי שגראה שחצי הראשון אינו מיוחד עם חצי האחרון בזה אין קפידא כ"כ הואיל שאף קדם פתח תורה אמר הכתוב "כי יד על פס יח" וכו' וישתלם ויתחד בכתרת זרעו של עמלק כבי"א. ועי"ל שיעקב לקח הו"א מאליהו ה' פעמים לרמוז שבחמשה ימי השבוע יכול לבוא אצל לא ביום ששי ולא ביום שבת קודש כדאמרי' בפ"ד דערוכין ועי"ש.

"לא ישמעבד אדם בחבריו. ואם אימתו עליהם או שהם בושים להחל דברו, לא יצוה אותם לעשות קטנה או גדולה אלא לרצונם ותועלתם, ואפלו להחם צפחת מים, או לצאת בשליחותו אל רחוב העיר לקנות עד כפר לחם. אבל אדם שאינו נוהג כשורה, מתר לצוותו לכל אשר יחפוץ". ונביא דגמאות נוספות; אדם שמזמין פעל למלאכה מסימת, אינו רשאי להטיל עליו מלאכה נוספת כדי שלא יחבטל. כמו כן נאסר

להעבירו ב"עבודה שאין לה קצבה" נראה דגמה לזה מהחיים: אדם עולה למונית, שואל אותו הנהג: לאן? ובמקום לומר לו את היעד, אומר לו: תתחיל לנסע, אני כבר יגיד לך. זו נחשבת לעבודת פרוך. אדם מעדיף לדעת לאן הוא נוסע ולא לשוטט ללא מטרה. דגמה נוספת לעבודת פרוך, מבאים משם רבי בן ציון אבא שאול זיע"א, שהזכיר פסלת, במקום צבורי במקום להשליכו לאשפה, עלול לעבור על אסור זה, אם המנקה במקום הוא יהודי. וכהנה דגמאות רבות מובאות בספרים. ופרטים אלו נכונים גם בתוך המשפחה, שאין לדרוש מהם יותר מהמטל עליהם. והדברים כוללים פרטים רבים שפדי לחיות נכון יש ללמדם ובנקל ובזמן קצר נתן לעמד על עקרי הכללים שבהלכות הללו ובפרטים הנוגעים לקיום חיים תקינים בין אדם לחברו. ואין מדבר במשימה קשה ומסוכנת. בפרט פנים שנתחברו ספרים רבים בנושאים אלו בלשון השנה לכל נפש. ידיעת ההלכות ושימת הלב בפרטי הלכות אלו, מבטיחים חיים טובים לאדם בעולם הזה ובעולם הבא, והוא מדה פגודה מדה (עין "פנים יפות" כה, מו). וכאשר האדם מנעים ומקל על חברו, גם חיי ותנהלו בקלות ובנעימות והפורק את על חברו מעליו, גם משמים פורקים מעליו על מעיק ומיתר. וכסף שבא בנקיון ועל פי התורה, יוצא לדברים טובים ולא חלילה לתרופות ולאסונות, ה' יצילנו.

מספרים ששוחט אחד בא להתייעץ עם צדיק [יש מספרים זאת על ה"תפץ חיים" זיע"א]. שכינן שהוא חושש על שחיטתו אם היא פשוטה לפי דקדוק ההלכה, עולה בדעתו לעזוב את המלאכה ולהתפרנס מתנות מכלת. אמר לו הצדיק אם חשבת שאמה יוצא מה'כבד' אל ה'קל', דע לך שבצעד זה אתה נכנס מה'קל' אל ה'כבד'... שדקדוקי ההלכה בעניני מקח וממכר, פועלים וכו' וכו' אינם פחות חמורים מהלכות שחיטה. ובנקל אתה עלול לעבור על אסורי דאורייתא מבלי לשים לב. וכאמור, בנקל יוכל האדם לרפוש ידיעות רבות בזה אם יקדיש לעצמו זמן ללמוד את ההלכות הללו. וזאת לדעת שלמודים הנוגעים לקיום החיים, קודמים לכל למוד אחר מענינים שאינם מקימים בפעל [וכגון, למוד הלכות חג בחג, וקודם לחג שלושים יום]. ועל הנכות שבלמוד על מנת לעשות, נלמד מדברי התנא באבות (פ"ד מ"ה) "רבי ישמעאל אומר, הלומד תורה על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד. והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות".

הזכות לאיבות חיים גבוהה
וכאשר האדם מוסיף לאיכות חיי זולתו, מוסיפים גם באיכות חיינו. ולכן מעבר לקיום חובת ההלכה, ישנה אפשרות גם להוסיף מדת חסידות בענינים אלו; נזכיר לדגמה מספר "ארחות צדיקים" (שער ח - האכזריות) "חכמים

הראשונים היו נותנים לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין, ומקדימין מזון בהמות והעבדים לסעדת עצמן (ברכות מ"א), שהרי הוא אומר, "הנה כעני עבדים אל יד אדוניהם, כעני שפחה אל יד גברתה, כן עינינו אל ה' אלהינו עד שיחננו" (תהלים קכג, ב); והחסיד הקדים ונתן לעבדו מכל תבשיל ותבשיל קדם שאכל הוא, ובזכות זה הקדים אליהו לדבר עמו (כתובות ס"א ע"א). התורה אמרה, "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט, יח), וכל שיש בו מדת האכזריות רחוק מאד מזה. האכזרי - אין רוח הבריות נוחה הימנו, ואין חנו נטוי בעיני העולם. ואפלו במקום תוכחה הזרנו שלא להוכיח חברו באכזריות, פדכתיב, "הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא" (שם י"ז, יז) - פרוש, אל תוכיחנהו בחזקה ובאכזריות לבישו ותקבל עליו חטא" עין שם עוד.

ויהי רצון שיזכנו השם יתברך להיות נאה דורשים ונאה מקמים, ונטיב לזולתנו ויטיב לנו בכל חיינו. אמן פן יהי רצון. ויהי הדברים והתועלת מהם לעלוי נשמת מרת אמי שושנה בת טובה עליה השלום הכ"מ, רוח השם תניחנה בגן עדן עם שאר מגוחי ישראל. אמן פן יהי רצון.

משיחות הפגידים שליט"א
הגיש משה אלהו ש. (טל' 050.4125671)
שבת שלום ומברך

נפלאות התורה ית"ש **מה רבו מעשיך ה' בך בלם בתנחמה עשית** **סגולה** **מגולות לנפש סגולה יקושת לנפש נאצת ערה**

סגולות מסכת גיטין

בשבוע הבא יחזו המוני בית ישראל בלמוד מסכת גיטין

"אמר הגה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל באבד ירושלים עיר הקדש תובכ"א להתן קדם נשואיו, שינדרש לפולזו שקודם הנשואין בנקרא מסכת גיטין, שבאם ח"ו נגזר עליו שיתגרש אחר חתנתו, יהא מקום זאת מקדם על ידי למוד מסכת גיטין, בכחינת ונשלמה פרים שפתינו". (מפי השמועה נעתק מגיליון "עלי שושנים" - סאטמאר שבועות התשע"ג)

ואולי אפשר להוסיף על דרך דבריו, שגיטין ענינו נתוק, וכדי לשאת אשה עליו להתנתק מהפועלבים הפונעים אותו לזה. ואם נכנס דברינו אולי יש בזה סגולה גם להחיש את הוויג. והנה מסכת זו פותחת בפילה "הפוביא". ועין בהת"ם סופר, ש"הפוביא" בגיטין ריא "חז" (עין שם מה שרפו על פי זה). וכדיוע מהגורמים העקרים הפוביאיים לנשואין הוא מיצאת חז. ואולי גם לזה מסגלת מסכת זו.

עין בספר מילי דחסידותא (פרק ו' אות נח) שללמוד מסכת גמרא גיטין בשלמות, מסגל "שלום בית".

הודעה משמחת
לקראת יום מתן תורתנו נתן לקבל את החוברת "קבלת התורה"
במעלת למוד תורה עם הבנים.
באימיל mas819514@gmail.com

למה בני אדם אוכלים בהמות?

כתב המקבל הקדמון רבי יוסף גיקטיליא זיע"א בספרו "שערי אורה" (שער ו', דרוש בענין סוד מעשה בראשית, ד"ה והנני, וז"ל: והנני פותח לך מפתח גדול. מה ראה השם לצוות בתורה לשחוט בעלי חיים לאכילת האדם, והלא כתיב (תהלים קמה, ט) "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", ואם הוא מרחם היאך צוה לשחוט בהמה זו לאכילת אדם, ואיה רחמיו. אלא הסוד בלו הוא ראש הפסוק שאמר "טוב ה' לכל", טוב בודאי. ולפיכך "ורחמיו על כל מעשיו", וזהו הפרוש: במעשה בראשית נסתם עם בהמה זו לשחיטה ואמרה היא טוב, ומה טעם, לפי שהבהמה אין לה נשמה עליונה להשיג מעשה השם וגבורותיו, ואמר השם יתברך בבריאת העולם להעמיד לפניו הבהמות ואמר להם, רצונכם להשחט ושיאכל אתכם האדם ותעלו ממדרגת בהמה שאינה יודעת כלום למדרגת האדם שיודע ומכיר את השם ית', ואמרו הבהמות, טוב ורחמים הוא עלינו, שהרי בשהאדם אוכל חלק מחלקי הבהמה חוזרת חלק מחלקי האדם והרי חזרה הבהמה להיות אדם, ושחיטתה רחמים היא לה, שיצאה מתורת בהמה ונכנסת בתורת אדם. ובדרך זה מיתתו של האדם חיים היא לו שעולה למעלת המלאכים, וזהו סוד (שם לו, ז) "אדם ובהמה תושע ה'". אם תבין זה, תתבונן סוד שחיטת בעלי חיים, והכל מצד רחמיו וחסדיו הרבים על כל בריותיו. ומזה הטעם תתבונן מה שאמרו חז"ל במסכת פסחים (מט ע"ב) עם הארץ אסור לאכול בשר. לפי שלא צוה בתורה לשחוט בהמה אלא למי שיודע תורה כמו שאמרו חז"ל (שם) זאת תורת הבהמה והחיה והעוף, וכל העוסק בתורה מתר לאכול בשר ומי שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר. ואם תבין זה, תבין הסוד למה צוה לשחוט בהמה או חיה או עוף, כי הכל מצד חסדי השם ית' על בריותיו. ולפיכך אמרו פי מי שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר, לפי שהוא בבהמה ואין לו נשמה, ולא צוה לשחוט בהמה כדי שתאכל אותה בהמה אחרת אלא אם כן נתנבלה או נטרפה, עכ"ל.

[מספר על הבא סאלי זיע"א, שנהג שלא לאכול בשר ביום חול, רק בשבת קודש (עין ספר הלקוטים לרבינו האריז"ל פרשת בראשית פרק א). וכששאלוהו על כך, אמר בענות קדשו, שהוא חושש למאמר חז"ל הנזכר עם הארץ אסור לאכול בשר...]